

Országos előadássorozat a korszerű magyar nemzetiség-szemléletről

A magyar nemzet nagy tanító-mestere, néhai gróf Teleki Pál az örvendős sorsfordulatok után többször is felhívta a magyar társadalom figyelmét a belső nemzetiségi kérdés rendkívül nagy fontosságára, arra, hogy főleg a kárpátaljai és erdélyi területek visszaszerzésével ismét nemzetiségi ország letünk és ezt országunk újjáépítési munkájában a magyar jövő kialakításánál nem szabad szem elől tévesztetni.

A „Láthatár” kisebbségi szemle már régebben is nagy figyelmet szentelt a belső nemzetiségi kérdéseknek. Az ország örvendős területi gyarapodása óta a „Láthatár” kisebbségfelmérési munkakörében csoportosuló szakértői és a vezetőik alatt álló fiatal magyar szakírók egyre nagyobb érdeklődéssel fordultak a kérdés felé és igyekeztek az ősi magyar nemzetszemléletben a nemzetiségi kérdés korszerű szintézisét megtalálni. Ezért elhatározták, hogy a kérdés iránt érdeklődő kulturális egyesületek közreműködésével az ország mintegy 60 vidéki városában először a tavaszi, majd az őszi hónapok során előadássorozatot rendeznek.

Ebben az előadássorozatban a nemzetiségi kérdéssel foglalkozó szakemberek egész sora vesz részt. Az első előadás április 18-án lesz Szombathelyen. Az első előadást hamarosan követi a többi is, úgy, hogy április és május folyamán mintegy 30–35 nagyobb városban hangzanak el előadások. Az előadások második részét a következő hónapokban tartják meg.

Betörték Pálffy polgármester jánosszállási villájába

(A Délmagyarország munkatársától) Vakmerő betörés történt dr. Pálffy József polgármester jános szállási villájában. A betörésről dr. Pálffy György városi tanácsnok tett jelentést pénteken délelőtt a rendőrségen. Pálffy tanácsnok elmondotta, hogy a betörést Éri Sándor városi altiszt fedezte fel, akit üsütőkön délből megbízatással küldtek ki a villába. Éri Sándor a villa ajtaját zárva találta, bent a villában azonban a megszokott kép helyett nagy rendetlenséget talált. Hamarosan megállapította, hogy a villában betörők jártak, akik nagymennyiségű ruhaneműt és egyéb értéktárgyakat vittek el. Az egyik ablakot Éri nyitva találta, ügylőzik, a betörő feltesszette az ablakot, azon keresztül hatolt be a villába és ugyanott elvitték az aszkamányát. Az altiszt visszatérve a városba, jelentette a kellemetlen hírt a polgármesternek és Pálffy tanácsnoknak. Pálffy tanácsnok megállapította, hogy a villából ellopott ruhák és egyéb holmik értéke 1450 pengő.

A rendőrség nagy apparátussal indította meg a nyomozást a polgármester villájának betörése után.

Zágráb jubileuma Szegeden

Az újjáéledt Horvátország a múlt héten ünnepelte önállóságának első évfordulóját. Ezen az évforduló-ünnepélyen a magyar kormány külön küldöttséggel képviseltette magát és megleghangos üdvözléssel juttatta kifejezésre a sorsközösségnek azt az érzését, amely nyolcszáz esztendőn keresztül kapcsolta össze Magyar- és Horvátországot. Mikor a Balkán felsziget összes népei behódoltak a töröknek és a rácok és vlahok előcsapatokai szolgáltattak a szultánok hadainak, a Jurisicsok, Zrinyiek és Frangepánok idejében magyarok és horvátok együtt vérezték a kereszténység és nyugati civilizáció védelmében. És ha a múlt század első felében, a nemzetiségi kérdés kifejeződésének idején ennek az egymásrautaltságnak a tudata el is bomlósodott, ez a jelenség csak átmeneti volt. A magyar kormány, amely Jugoszlávia összeomlása után elsőnek üdvözölte a független horvát államot, a horvát függetlenség évfordulóját ismét kedvező alkalomnak tartotta arra, hogy baráti érzését egészen kivételes módon kifejezésre juttassa.

A múlt héten lezajlott egy esztendő jubileum után azonban már most egy másik, sokkal hosszabb időre visszatekintő jubileumra is készülnek Horvátországban: az ország fővárosának, Zágrábnak hétszázévesztendősfennállására. 1942 november 16-án ünnepeli ugyanis meg Zágráb város szabad királyi város rangra emelésének hétszázévesztendősfévfordulóját. Ennek a város történeti szempontból nagy eseménynek az emlékezte IV. Béla király nevéhez tapadt, akit a horvát történetírás III. Béla néven ismer. Az a közjogi kapcsolat ugyanis, amely nyolc évszázadon keresztül jóban-rosszban összefűzte Magyar- és Horvátországot, Szent László király idejében kezdődött és így László atyja, akit mi I. Béla néven ismerünk, még nem szerepel a horvát történelemben. Innét az eltérés a királyok névsorában.

A középkor folyamán Zágráb tulajdonképpen két egymás közelében épült, de közigazgatásilag egymástól független városból állott. Az egyik volt a Csapot hegyén épült püspöki város, a másik a Grec, vagy Griest hegyén épült Felsőváros. Ezekhez csatlakozott később a Száva irányban épült Alsóváros, a mai Zágrábban legmodernebb része.

A két város közül eleinte a püspöki város viselte a Zagabria, Zágreb, Zágráb nevet. Ennek első hiteles oklevele 1091-ből való, mikor László király a zágrábi püspökséget alapította. Az új püspökség fennállását a király gazdag adományokkal biztosította és a zágrábi püspök még Magyarországon dunántúli részen is kapott földeket. Érdeklenség gyanánt meg lehet említeni, hogy az első zágrábi püspök cseh nemzetiségű volt és Dunán volt a neve.

A Felsőváros a középkorban váltakozva Gradec, Grac, Grech, Grieh néven szerepel az oklevelekben és csak a helymegjelölés szempontjából teszi hozzá: Castrum in monte Grech iuxta Zagrabiam. Amint azonban ennek a városnak a jelentősége növekedett, Zágráb elnevezés ide tolódott át. IV. Béla oklevele tulajdonképpen ennek a városnak adományozza a szabad királyi városi jogokat és kiváltságokat. Az oklevél megjelölése már így hangzik: Zagrabria in monte Grech, — a Grech hegyén épült Zágráb.

Ennek az 1242 november 16-ról keltezett oklevélnek a keletkezése a magyar történelemből ismeretes. A szerencsétlen mohi pusztai csata után az országot veszített IV. Béla először Ausztriába menekült Frigyes herceghez, aki a vendégjoggal példátlanul visszaélve, kifosztotta és három Ausztriával szomszédos vármegye átadására kényszerítette. Frigyes utódai azonban király tovább menekült Horvátországba, az akkori Szlavónia-

ba és tíz hónapig Zágrábban tartózkodott, családját pedig előre küldte a dalmát tengerpartra. Az 1241–42 között kegyetlenül hideg télen a Duna teljesen beállott és a tatárok a folyam jegén átkelve, először a Dunántúlt, azután Horvátországot is elárasztották. Közeledésük hírére a király tovább futott, először Spalatoba, azután Trauba. Zágrábot — úgy a püspöki, mint a Felsővárost — a tatárok teljesen elpusztították.

A tatárok elvonulása és a dalmát tengerpartról való visszatérése után a király megkezdte az ország újjáépítését. A tatár pusztításnak egyik legfőbb oka lévén, hogy az országban nem voltak kővárak és falakkal körülvett, védhető városok, melyek a környék lakosságának is menedéket nyújthattak volna, a király legelső sorban ezek építésére helyezte a főszólyt. A legelső városok közé, amelyek az ország helyreállítása után királyi gondozásban részesültek, tartozott az a Zágráb, amely tíz hónapig keresztül szállást nyújtott a menekülő királynak. Így jutott Zágráb szabad királyi városi rangjához és vele járó szabadalmihoz. Az új város gyarapítására a király hospeseket hívott be, akiket messzemenő támogatásban részesített. Ennek ellenében a város erős falak építésére is bátoru esetén tíz nehéz fegyverzetű páncélos kiállítására kötelezte. Tartozott azoknál a város a királyt és a báli szállításal ellátni és megfelelő vendéglátásban részesíteni. Ezt az alapkövetelt ugyancsak kiegészítette és teljesítette IV. Béla 1266 november 23-áról keltezett újabb oklevelével, amely részletesen körvonalazza a város szabadságait és megteremtí a városi jog alapjait.

Mindez igen szép és érdekes lehet a horvátok számára — mondhatják neknek a soroknak szegedi olvasói —, de mi köze ezekhez Szegednek? Aki a feleletre kíváncsi, forduljon el az egyetemi árkádok alá és keressen meg Ohmann reliefjét, amely alatt ez a szöveg olvasható: „IV. Béla király 1247-ben városi rangra emeli Szegedet. Ha ez a szöveg igaz, már pedig tartalmaz igazságban nincs okunk kétkedni, akkor Zágrábot és Szegedet az a kivételes kapcsolat fűzi össze, hogy ugyanannak az országnak újjáépítő királynak, IV. Béla 1247-ben szabad királyi városi rangra való emelésüket.

Szegednél fel lehet ugyan tettezni, hogy már régebben is királyi város volt és Béla 1247-ből való oklevelével, amely Leontin szegedi apátot megbizta, hogy a néptelen tápi földet és a tatárok által kiirtott Csator nemzetség birtokait a szegedi hospeseknek adja át, illetőleg ezeket birtokba iktassa, csak egy régebbi megállapodást egy újabb adománylevélben való leszögezése, de mindenestre ez az első hiteles oklevél, amelyből Szegednek városi rangja hiteles módon megállapítható. A történelmi munkák és maga az árkádok alatt elhelyezett emléktábla is kifejezetten innét számítják Szeged városi életének kezdetét.

Nos, novemberben a jubiláló Zágrábot a tengelyhatalmak fővárosai és esetleg más városai is, feltétlenül üdvözlőn fogják. A jó viszonyból következő, amely Magyar- és Horvátország között fennáll, hogy Budapest főváros is ott lesz az üdvözlők sorában. De ha ez így van, van-e akkor magyar város, amelynek több joga volna, hogy köszöntse a horvát fővárost, mint az a Szeged, amely városi kiváltságban Zágrábbal csaknem egykorú és ugyanannak a magyar királynak köszöni városi rangját és jellegét. Erdemes volna erről már most gondolkodni, hogy a város aranytollú fellegzőjének legyen ideje az üdvözlő iratnak idejekorán való megszövegezésére és hivatalos utón rendeltetési helyre való eljuttatására.

Toselli Sándor

Kis emberek dolga

(A Délmagyarország munkatársától) A városban volt dolga az ismerős falusi asszonynak, eljött hát látogatóba, bár nem minden ravaszság nélkül, mert szeret tanácsot kérni, ha bajba került.

A mostani esete nagyobb rendű. Vagy harminc holdon gazdálkodik emberről fiával s véletlenül rájött, hogy meglopja a szolgáját.

— Mit vitt el?

— Késpénzt a szolgától.

— Mennyit?

— Pontosan nem tudjuk, de nyilván sokat, mert az egész télen bevásárolt, még butort is szerzett s azt mesélte, hogy hol itt örökölt, hol amott. Egy nap az istálló előtt összegöngyölítve ötszáz pengőt találko, nyilván sietett, elvesztette, erre gyanús lett. A csendőröknek aztán vallott.

— Hogy fért hozzá a pénzhez?

— Ugy, hogy nyitva tartom a szőlőt.

— De csak megolvasta a pénzt!

— Nem olvastam én, a fiamnak megbízok. Jó gyerek az. Ahogy előpénzhez jutottam, tettem a többi mellé.

— Hát ez elég könnyelműség, okos ember nem jár el ilyen gondatlanul.

Most már belátja ő is, de úgy látszik, az Isten sem juttatja mindig jó helyre a garast.

— Tárgyalásunk volt a törvényszéken, de elnapolták. Azt mondja meg leginkább, jól teszem-e, ha én is ügyvédek vallok?

— Felesleges, mert magát a királyi ügyész ur képviseli. Minek oda az ügyvéd?

— Mégis csak jobban el tudja mondani a dolgomat.

— Ki adta ezt a tanácsot?

— Egy tászkás ember ott a gangon.

— Ahá, mintha érteném!

Tündök egy sort, aztán folytatja.

— Ezt a szöveget nyilván bezárják.

— Feltétlenül, pláne hogy beismerésben van.

— Az nagy baj lesz.

— Miért lenne nagy baj, hiszen egy illik, hogy a tolvaj bűnhődjék.

— Mi hasznom belőle, ha nekem kell élelmezni, amíg ül.

— Hát ezt a bolondot megint ki mondta?

— Ott mondták ezt is a gangon.

— Parasztok?

— Dehogy, egy ur.

Most mit csináljak? Magyarázom meg, hogy az az urféle ravasz megbízatásban járt, idézzem a btk 343. §-át, amely szerint a tolvaj család csak a szolgálatadó indítványára vonható bűnvádi eljárás alá, tehát azok vissza akarják vonatni a feljelentést. Nehezen értené meg, azért azt mondom.

— Borzasztó baj az, ha valaki ennyire buta. Majd a másik tárgyaláson kérdezze meg az ügyész urat, mert bizonyos vagyok benne, hogy nekem nem hisz. A szőlőt pedig tartsa zárva. Okos ember így teszi azt még pánzbőség esetében is.

Drága jó Edesanyánk

özv Löbl, Márkusné

szül. Pollák Rozália

f. hó 16-án éjjel, 92 éves korában, hosszú szenvedés után elhunyt. 19-én, vasárnap d. e. fél 10 órakor temetjük a cinteremből.

Löbl N. Miksa, Löbl Jenő, Löbl Marcell, dr. Löbl Sándor gyermekei.

Gyászolják még menyei, veje, unokái, dédunokái és rokonai.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük. — Külön villamos a Dugonics-térről 9 óra kor indul.